

preventivna platforma

Bilten projekta 'Preventivna platforma', junij 2011, številka 6

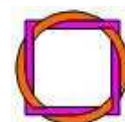
Inštitut za raziskave in razvoj "Utrip"
Trubarjeva cesta 13, 1290 Grosuplje

Zveza društev na področju drog v Sloveniji
Slovenije
Tabor 9, 1000 Ljubljana

Rdeči križ Slovenije
Mirje 19, 1000 Ljubljana

Društvo za
preventivno delo

Društvo za preventivno delo
Tržaška 2, 1000 Ljubljana

Strategija na področju drog v Švici

Politika na področju odvisnosti se lahko razvija naprej le, ob dosegu stopnje, ko v družbi prevladuje razumevanje problematike odvisnosti, kadar temelji na znanstvenih dognanjih in na izkušnjah tistih, ki so sami izkusili odvisnost.

2010 je Federal Office of Public Health izdal dokument, kjer je postavljen okvir za nove strategije na področju zasvojenosti, ki pa je zgolj vodilo za nadaljnje diskusije, kako se bo razvijala politika na področju zasvojenosti. Gre za 10 načel, ki bodo pripomogla k večji koherentnosti politike na področju problematične uporabe vseh psihoaktivnih substanc in vedenj z odvisniškim potencialom.

1. načelo: koherentna politika
2. načelo: cilje določa potencialna škoda
3. načelo: širši obseg (poleg tobaka, alkohola in prepovedanih drog, tudi zdravila in zasvojenosti, ki niso v povezavi s substancami)
4. načelo: zagotoviti zdravljenje (zasvojenost je bolezen; poleg zasvojenosti podpora nujno deležni družinski člani; zagotoviti zgodnje diagnosticiranje in svetovanje)
5. načelo: zmanjševanje škode
6. načelo: preventiva preko strukturnih ukrepov (zdravo odločitev prikazati kot bolj atraktivno opcijo)
7. načelo: obveza proizvajalcev in trgovcev s proizvodi, ki lahko povzročijo odvisnost in škodo, da bodo upoštevali zakonodajo, ki nadzoruje oskrbo in povpraševanje
8. načelo: različni pristopi k ciljnim skupinam
9. načelo: sodelovanje civilne družbe
10. načelo: raziskovanje, trening (izobraževanje), evalvacija

Politika na področju drog: pravna podlaga

O zadevah skupnega pomena švicarski državljani soodločajo na referendumih.

1991 Vladni odlok, sprejet v parlamentu

1997/8 Dva nacionalna referenduma, ki sta podprla model "4 stebri"

1999 Referendum (HAT) Zdravljenje odvisnosti s heroinom (54% pozitivnih glasov)

2008 Revizija zakona o narkotikah (sprejet na nacionalnem referendumu s 67% glasov)

Model »4 stebri«

1.steber: PREVENTIVA

Preventivne metode sledijo trem ciljem:

- preprečevanje uporabe drog, posebno med otroki in mladostniki
- preprečevanje škode, ki nastane zaradi uporabe drog
- preprečevanje zlorabe drog in odvisnosti

Preventivna politika teži k doseganju naslednjih ciljev:

- preventiva naj postane del vsakdanjika
- orientiranost na posameznika, njegove vire moči in utrjevanje posameznikove socialne mreže

- ustvarjanje zaveznitva med državnimi političnimi strukturami (konfederacija, kantoni, lokalne skupnosti) in zasebnimi strukturami (družina, šola, društva...)
- uporaba znanstvenih dognanj
- zgodnje intervencije
- zagotavljanje nadaljevanja projektov, ki jih finančno podpira država, četudi ta finančna pomoč preneha

Treba je poudariti, da je koncept preventive širši od poskusa odvrnitve posameznika, da bi kdajkoli poskusil drogo. Zajema namreč še preventivno dejavnost na področju zdravja in socialnih problemov, ki so povezani z uporabo drog.

2.steber: ZDRAVLJENJE

Na voljo je veliko bolnišničnih in izven bolnišničnih programov za zdravljenje odvisnosti. Zdravljenja so orientirana k naslednjim ciljem:

- prekinitev odvisnosti
- socialna reintegracija
- boljše fizično in mentalno zdravje

Poleg nadomestnega zdravljenja z metadonom, je od leta 1999 na voljo tudi zdravljenje s heroinom. Izbirati je mogoče tudi med programi, ki temeljijo na abstinenci in potekajo v različnih klinikah, centrih za odvajanje in drugih inštitucijah.

3.steber: ZMANJŠEVANJE ŠKODE

Nizkopražni programi so se v Švici pojavili v sredini osemdesetih let z namenom zmanjševanja zdravstvenih in socialnih posledic uporabe droge. Sprva so uporabnikom nudili le streho nad glavo (kopalnica, pralnica, čajna kuhinja) in možnost pogovora. Kasneje se je tej osnovni oskrbi pridružila še medicinska (preventiva proti AIDS-u in drugim infekcijskim obolenjem, menjava igel, deljenje kondomov, izven bolnišnično zdravljenje etc.) in socialna pomoč (ulično delo, nizkopražni centri...).

4.steber: REPRESIJA

Glavni cilj četrtega stebra je zmanjševanje dostopnosti drog in prekupčevanja z narkotiki, nelegalne denarne transakcije (npr. pranje denarja) in organiziranega kriminala. Potrebno je poudariti, da se strategije v kantonih in lokalnih skupnostih med seboj razlikujejo, pa tudi t.i. scena drog se hitro spreminja, zato je pomembno hkrati razvijati tudi metode spopadanja s problematiko.

Metode vključujejo:

- osredotočanje na ukrepanje proti izdelavi drog, trgovanju z drogami in pranju denarja
- povečanje števila zaposlenih v policiji in povezovanje s strokovnjaki z drugih področij (npr. strokovnjaki s področja financ)
- medkantonsko in mednarodno sodelovanje
- izboljšava pretoka informacij
- izboljšava sodelovanja med policijo in zasebnim sektorjem (banke, kemična industrija itd.)
- izboljšava učinkovitosti dela policije
- izboljšava pravnih podlag (npr. zaščita prič)

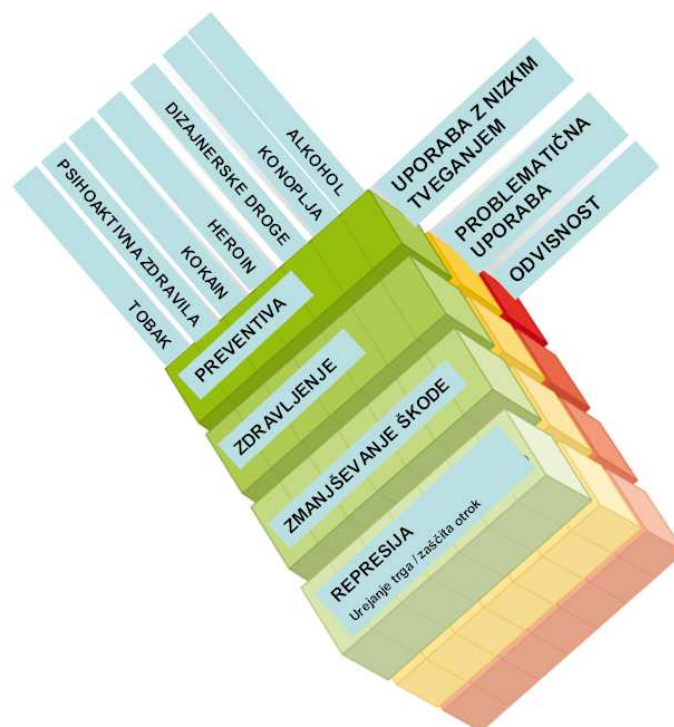
Rezultati na področju problematike drog v času uporabe modela »4 stebri«:

- zmanjšanje števila smrti med intravenoznimi uporabniki drog – **80%**
- zmanjšanje števila smrti zaradi uživanja drog – **50%**
- zmanjšanje števila zasvojenih z opiaty – **25%**
- zmanjšanje kriminalnih dejanj povezanih z drogo – **70%**

Model »Kocka«

V letu 2004 model »4 stebrov« nadgradi model »Kocka«. Model »Kocka« se je izkazal za zelo uporabnega pri razlagi strategij na področju odvisnosti javnostim. »Kocka« izpostavlja odnos med tremi dimenzijami politik na področju odvisnosti, kjer imajo različni elementi različno težo, odvisno od vrste substance ali problematičnega vedenja:

1. dimenzija: »4 stebri«
2. dimenzija: različne psihoaktivne substance
3. dimenzija: vzorci uporabe, ki so glede na substanco razdeljeni na uporabo z nizkim tveganjem, problematično uporabo in odvisnost

Model »Kocka«

Viri:

- The challenge of Addiction, Foundation for a future Oriented Policy on Addiction in Switzerland, Bern, 2010.
www.bag.admin.ch/shop/00010/00506/index.html?lang=en...
www.parl.gc.ca/37/1/parlbus/commbus/senate/.../collin1-e.htm

Poročilo pripravila: Vladka Tonica, univ.dipl.teol.

Posvet »Mladi in kriminal« v Mariboru

Varnostni sosvet Mestne občine Maribor in policisti so, **17. junija 2011, v Mariboru** pripravili deveti **strokovni posvet**, ki smo se ga udeležili strokovnjaki z vladnega in nevladnega sektorja za področje dela z mladimi, predvsem preventivnega. Tokrat smo razpravljali na temo **»Mladi in kriminal«**.

V uvodnem referatu je dr. Vesna Godina Vuk s socialnega in kulturno antropološkega vidika zajela stanje med našo mlado populacijo in osvetlila posledice socializacije – vzgoje, ki so je mladostniki pri nas deležni od najzgodnejšega otroštva in se nadaljuje tudi v šolah ter posredno vpliva tudi na medvrstniško socializacijo. Moj kratek povzetek tega referata je, da gre za narcisistično socializacijo otrok, ki vodi k funkcionalni neodraslosti. Tako kot v nekaterih nezahtevnih kulturah, tudi otroci pri nas nimajo prehodnega obdobja, ko so lahko »veliki otroci«, ampak jih upoštevamo kot »majhne otroke«, ki jim je vse dovoljeno in jim za razvojno ustrezno in družbeno pričakovano vedenje v določeni starostni dobi ne postavljamo meja, ker so »samo otroci«, po drugi strani pa imajo naši mladi poleg razumevanja sveta »malega otroka« na voljo samo še, da so »odrasla oseba«, kar pa zaradi odvisnosti od staršev in stopnje razumevanja, ki je pogojena z razvojnimi procesi možganov, ne morejo biti. Ker naši otroci ne gredo skozi fazo prepovedi – socializacija se dogaja v okolju, kjer ni prepovedi in ustreznega prevzemanja odgovornosti za kršitve – nobenih posledic ni, če otrok prestopi postavljeno mejo, otrok izoblikuje kompas »delam to, kar je fajn«. Priložnosti, da bi se otroci na razvojno zdrav način uprli staršem in družbenim normam, so z odpravo vsakršne frustracije, ki bi jo otroci doživeli in presegli, za učenje prevzemanja odgovornosti, kar je eden od temeljev odraslosti, tako zamujene. Avtomatičnega prehoda med otrokom in odraslim ni, zato otrokom s svojim ravnanjem ne pomagamo iz infantilnosti, da bi se lahko razvil v funkcionalno osebo, ki bi med prav in »fajn« izbrala, kar je prav. Načrtovanje preventivnih dejavnosti in preventivnega dela s starši mora temeljiti na iskanju ustreznih strategij za preseganje škodljivega načina pretiranega zaščitniškega vedenja, ki otrokom onemogoča odrasti, saj bodo v nasprotnem primeru vedno izbrali ugodje, tudi na svojo škodo - ko gre za, po zakonu odraslo osebo in tudi za ceno svojega zdravja.

Barbara Vajd Ledinek, specialistka klinične psihologije in razvojna obdobja otrok. Opredelila je vedenja, ki so, ko se z njimi srečujemo ali zanje izvemo pri svojem delu, vredna naše pozornosti. Strokovnjakinja jih je zaradi lažje prepoznavnosti psihoterapevtka je v svojem prispevku osvetlila spolno vedenje mladih pri nas in ga razdelila na posamezna poimenovala »oranžna luč« in gre npr. za preokupacijo z masturbiranjem, konstantno slačenje hlač, dvigovanje kril, eksplicitno govorjenje o spolnosti, risanje sekusualnih grafitov idr. Taka vedenja lahko izzvenijo in niso nujno povezana z zlorabami, kar pa so vedenja, ki jih je označila z »rdečo lučjo«. Zlorablajoče, nasilno in skrivno spolno vedenje ni običajno/značilno, razvojno ustrezno ali sprejemljivo. Glede pornografije preko interneta je povedala, da so raziskovalci ugotovili, da je med mladimi posledično zaznati povečanje depresije, večji riziko jemanja drog, povečano delinkventno vedenje in seksizem. Igralci v pornografskih filmih so po večini tudi sami žrtve spolnih zlorab. Gledanje vpliva tudi na razvoj otrokovih možganov.

Podrobneje je spregovoril o preventivi, ki je v slepi ulici, *Borut Štok*, kriminalistični inšpektor specialist, o konkretnih primerih, ko gre za internet v povezavi z otroki in mladostniki, ki so žrtve kaznivih dejanj s pomočjo interneta. Gre za nadzor, ki ga morajo imeti starši nad vsebinami s katerimi se njihovi otroci srečujejo prek interneta in pasti, ki jih starši, zaradi slepega zaupanja v svoje otroke, spregledajo. Opozoril nas je na sam postopek, ko odkrijemo kaj se dogaja, na zavarovanje dokazov ter stisko otrok in staršev, ko se ti prek interneta nehote vpletejo v kazniva dejanja.

Iz FDV, Univerze v Ljubljani so nam predstavili Center za varnejši internet SAFE-SI in SPLETNO OKO, kamor lahko prijavljamo neprimerne vsebine in sovražni govor tudi z mednarodnega omrežja in oni poskrbijo, da se vsebine v najkrajšem času umaknejo. Vsi so opozorili na to, da se premalo zavedamo, sploh mladostniki, da so vsebine, ki so dane na medmrežje, tudi če jih umaknejo, dosegljive za vedno in tako na voljo vsem, ki jih želijo zlorabiti. Zaenkrat so odstotki tako odkritih vsebin zanemarljiv podatek, vendar se subjektivno stališče o pomembnosti bistveno spremeni, če gre za tvojega otroka.

Zadnji razpravljalec, *Ivanuša Stanislav*, kriminalistični inšpektor specialist, ki je dolga leta izvajal preventivno delo v osnovnih šolah in med drugo populacijo, predvsem na območju podravske regije v zvezi s preprečevanjem zlorabe drog med mladostniki, je podelil z nami dobre izkušnje dela z mladimi. Hkrati pa nas je opozoril, da je tudi za vladni sektor nesporejmljivo, da smo že leto in pol brez Resolucije nacionalnega programa s področja drog, veljavna se je iztekla z letom 2009.

V razpravi ob koncu smo ugotavljali, da bomo na jubilejnem posvetu naslednje leto morali posvetiti raziskovanju učinkovitih strategij za zaščito naših otrok, ki jim bo hkrati omogočila ustrezno odraščanje in jih usmerjala v samozaščito in odločanje za prave stvari, čeprav ne obljublajo užitka. Zato je projekt MJU »Preventivna platforma«, ki ga izvajamo kolizijski partnerji, ob pravem času dobrodošla podlaga za spreminjanje naših pogledov na izvajanje preventive in za uvajanje učinkovitih strategij, ki so merljive in podprte s konkretnimi argumenti posledic.

Poročilo pripravila:

Vilma Kersnik, univ.dipl.soc.del.

Predsednica Zveze društev na področju drog v Sloveniji

Projekt »Vzpostavitev preventivne platforme NVO na področju preprečevanja zasvojenosti« financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada. Projekt se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojna prioriteta: »Institucionalna in administrativna usposobljenost«, prednostna usmeritev 5.3.: »Spodbujanje razvoja nevladnih organizacij in civilnega dialoga«.